

Onder de paraplu van de SZH

De SZH heeft de volgende criteria ontwikkeld die duidelijk maken waarom ze een ras ondersteunt. Het moet een oorspronkelijk Nederlands ras zijn, uniek en zeldzaam. De fokkers ervan moeten georganiseerd zijn.

In dit artikel worden de criteria toegelicht met voorbeelden en overzichten.

Oorspronkelijk Nederlands ras

Nederland heeft de zorg voor de uit Nederland afkomstige rassen. Dat zijn de rassen die minimaal 40 jaar en 6 generaties in Nederland gefokt worden. Bij de Groninger blaarkop is dat duidelijk, maar ook de Nederlandse Toggenbur-

ger valt daaronder. Dit ras is namelijk in het begin van de vorige eeuw vanuit Zwitserland geïmporteerd in Nederland (en gekruist met Nederlandse geiten). Het ras voldoet aan de voorwaarde dat in Nederland met deze Toggenburgers 40 jaar en 6 generaties is gefokt zonder continue uitwisseling met (moeder)populatie. Heel recent gefokte rassen, zoals de Zeeuwse kropper en de Nederlandse

krulvederkropper, vallen nog niet onder het criterium. Als een ras vanouds in twee landen gefokt wordt, zoals de Bonte Bentheimer in Oost-Nederland en Duitsland, valt het onder de zorg van beide landen.

Uniek en hoe zeldzaam

Voor ondersteuning is ook van belang voor welke eigenschappen het ras uniek is ten opzichte van andere rassen. Zo heeft de Flevolander de unieke eigenschap drie-maal per twee jaar af te lammeren.

Bij het bepalen van de mate van zeldzaamheid volgt de SZH het FAO-criterium 6000 vrouwelijke fokdieren als het een ras is met een laag voortplantingsvermogen (zie de toelichting op de status van de rassen in het vorige artikel). Uiteraard is de grens lager bij rassen met een hoog voortplantingsvermogen. De SZH geeft zorg niet op als een ras net de grens passeert.

Daarnaast verdienen sommige populaties extra aandacht. Zo nam het aantal MRIJ-runderen niet alleen sterk af aan het eind van de vorige eeuw door de Holsteinisering, maar heeft de populatie daarna

Het Nederlands landvarken



Ad Taks

Tabel 6 – Runder-, paarden- en varkensrassen onder SZH-zorg (bron status: CGN)

ras	aantal volwassen vrouwelijke (fok)dieren	risico-status	trend laatste 15 jaar
rund (2017)			
aantal koeien			
Brandrood rund	1150	bedreigd	groei
Fries-Hollands vee (zwartbont)	2129	kwetsbaar	stabiel
Groninger blaarkop	1603	bedreigd	stabiel
Lakenvelder	3356	kwetsbaar	groei
MRIJ (Maas-Rijn-IJsselvee)	12113	normaal	afname
Roodbont Fries vee	485	bedreigd	stabiel
Wirik (kleurslag)	500	bedreigd	stabiel
paard (2015)			
aantal merries			
Fries paard	35000	normaal	stabiel
Gelders paard (KWPN)	2378	bedreigd	afname
Groninger paard	486	bedreigd	afname
Nederlands Trekpaard	1500	bedreigd	stabiel
varken (2016)			
aantal zeugen			
Nederlands landvarken (Fokkersclub)	50	kritiek	—
Bonte Bentheimer varken	80	kritiek	stabiel



Rudolf van Bottenburg

Ondernemen met zeldzame rassen in educatie en natuurbeheer is herder Huug Hagoort op het lijf geschreven

een gevoelige slag gehad in de mond- en klauwzeercrisis in 2001. Nu is de fosfaatregelgeving een ernstige bedreiging. SZH-ondersteuning blijft actueel, zoals in

Toekomst indien gebruiksdoel

Zeldzame rassen hebben alleen een toekomst als er voldoende fokkers van hen blijven. Hoewel veel van deze 'schatbewaarders' plezier in hun dieren houden, maakt de vergrijzing van deze groep de toekomst van de zeldzame rassen onzeker. Om zeldzame rassen voor de toekomst te behouden is er meer nodig dan hobbyhouderij. Gebruiksdoelen

in natuurbeheer, in de recreatie, zorg of educatie of bij het produceren van streekproducten, bieden ons levend erfgoed meer toekomstperspectieven. Er is alertheid en bewustwording nodig om de zeldzame rassen te behouden en niet de speelbal te laten zijn van veranderende regelgeving of ziekte (van mens of dier).

de promotie van MRIJ-streekproducten. Aandacht voor de fokkerij van het Friese paard is nodig omdat de inteelt zeer hoog is (met als gevolg erfelijke afwijkingen). Het ras heeft namelijk in de twintigste eeuw twee keer een ernstige genetische versmalling doorgemaakt.

Andere risico's

Niet alleen de mate van zeldzaamheid is bepalend. Ook telt zwaar bij de SZH-zorg: hoeveel fokkers zijn er nog en wat is hun gemiddelde leeftijd? Hoe functioneert een rasorganisatie? Ook de aanwezigheid van het ras in het buitenland is bepalend. Zo vindt ze de ondersteuning van konijnenrassen de Kleurdwerg en de Nederlandse hangoordwerg die wereldwijd gefokt worden, minder urgent.

Fokkerijorganisatie

Een andere belangrijk criterium is of er een organisatie van fokkers is die de afstamming registreert en als vast aanspreekpunt dient. Zo kan de SZH haar doelstelling 'het in stand houden van de oude kleurslagen' niet goed uitvoeren wat betreft Baggerbonten, Blauwen en Valen, omdat de fokkers ervan zich niet georganiseerd hebben. Er zijn daarvan zelfs geen aantallen bekend. De Witrikfokkers echter hebben zich wel goed georganiseerd.

Afspraken

Een andere doelstelling van de SZH is de diversiteit in een ras bevorderen. Een

Tabel 7 – Geiten- en schapenrassen onder SZH-paraplu (bron status: CGN)

ras	aantal volwassen vrouwelijke (fok)dieren	risico-status	trend laatste 15 jaar
geit (2015)			
aantal geiten			
Nederlandse bonte geit	1000	bedreigd	stabiel
Nederlandse landgeit	1480	bedreigd	stabiel
Nederlandse Toggenburger	850	bedreigd	stabiel
Nederlandse witte geit	1400	bedreigd	stabiel
schaap (2015)			
aantal oaien			
Blauwe Texelaar	4969	kwetsbaar	stabiel
Drents heideschaap	3496	kwetsbaar	groei
Flevolander	254	kritiek	afname
Groot heideschaap	1280	bedreigd	groei
Kempisch heideschaap (2014)	9700	normaal	groei
Mergelland schaap	1430	bedreigd	groei
Nederlands melkschaap (Zeeuws en Fries, 2012)	5000	kwetsbaar	stabiel
Noordhollander	1350	bedreigd	afname
Schoonebeeker	3201	kwetsbaar	groei
Veluws heideschaap	1463	bedreigd	stabiel
Zwartbles	2051	bedreigd	stabiel



Fries hoen met kuikens

variëteit die als een ras gepresenteerd wordt, beschouwt de SZH niet als apart ras. Zoals een variëteit van het Groninger paard dat apart als Zwaar warmbloed paardenras genoteerd staat (aantal 136). Tot slot ondersteunt de SZH alleen zeldzame rassen die duurzaam gefokt worden. Het in stand houden van een ras waarbij door een erfelijke afwijking een hoog percentage keizersneden bij het ter wereld brengen van nakomelingen nodig is, zoals Verbeterd roodbont, ondersteunt de SZH niet, uit oogpunt van dierenwelzijn. Ook omdat maatschappelijke acceptatie voor een dergelijke fokkerij ontbreekt.

Overzicht SZH-rassen

Op de website van de SZH staan de rassen beschreven die onder haar zorg vallen. Aan de organisatie van een ras dat aan de SZH-criteria is gaan voldoen, geeft de SZH een toelichting over haar werk. Ze vraagt of opname van het ras op de website en onder de zorg van de SZH op prijs wordt gesteld. Zo ja, dan wordt een rasbeschrijving en foto van het ras gevraagd voor de website. Dit jaar betreft dat de Nederlandse witte geit, Flevolander en Noordhollander. ●

ras	aantal volwassen vrouwelijke (fok)dieren	risico-status	trend laatste 15 jaar
pluimvee (2017)			
	aantal hennen		
Assendelfts hoen	100	bedreigd	afnemend
Assendelfts hoen kriel	20	kritiek	afnemend
Baardkuifhoenders	70	kritiek	afnemend
Baardkuifhoenkrielen	100	bedreigd	afnemend
Barnevelder	450	bedreigd	stabiel
Barnevelder kriel	500	bedreigd	stabiel
Brabanter	113	kritiek	groeiend
Brabanter kriel	175	kritiek	groeiend
Chaams hoen	300	bedreigd	stabiel
Drents hoen	150	bedreigd	stabiel
Drents hoen bolstaart	20	kritiek	stabiel
Drentse kriel	180	bedreigd	stabiel
Drentse kriel bolstaart	30	kritiek	stabiel
Eikenburger kriel	15	kritiek	stabiel
Fries hoen	600	bedreigd	stabiel
Fries hoen kriel	400	bedreigd	stabiel
Groninger meeuw	300	bedreigd	stabiel
Groninger meeuw kriel	150	bedreigd	stabiel
Hollands hoen	175	bedreigd	stabiel
Hollands hoen kriel	150	bedreigd	stabiel
Hollandse kriel, 28 kleurslagen	1800	kwetsbaar	stabiel
Hollandse kуйfhoenders	80	kritiek	afnemend
Hollandse kуйfhoenkrielen	200	bedreigd	afnemend
Kraaikop	270	kritiek	groeiend
Kraaikop kriel	57	kritiek	groeiend
Lakenvelder hoen	200	bedreigd	stabiel
Lakenvelder hoen kriel	60	kritiek	stabiel
Leghorn (Nederlands type)	175	bedreigd	afnemend
Leghornkriel (Nederlands type)		bedreigd	
Nederlandse sabelpootkriel	250	bedreigd	stabiel
Noord-Hollandse blauwe	200	bedreigd	stabiel
Noord-Hollandse blauwe kriel	100	kritiek	stabiel
Schijndelaar	30	kritiek	stabiel
Twents hoen	300	bedreigd	stabiel
Twentse kriel	325	bedreigd	stabiel
Uilebaard groot	155	bedreigd	groeiend
Uilebaard kriel	148	bedreigd	stabiel
Welsumer	250	bedreigd	stabiel
Welsumer kriel	375	bedreigd	stabiel

Tabel 8 – Pluimveerassen onder SZH-paraplu
(bron status: CGN)